

Investigating the Effect of Social Origin and University Support of Entrepreneurship on Over-Education Among University Graduates

Seid Jamal Mirghasemi¹, Mohammad Hasani*² & Hasan Galavandi²

1. Ph.D. Student in Higher Education Management, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran.
- * Corresponding Author: Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran.. Email: m.hassani@urmia.ac.ir
2. Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran.

Abstract

Objectives: The social background of individuals and the university's supportive atmosphere of entrepreneurship are among the factors affecting the employment of university graduates. Universities can effectively help entrepreneurship and employment of students compatible with their education. Therefore, the central issue in this research is to answer the question of how the social origin of the family and the university's supportive atmosphere of entrepreneurship affect labor market outcomes and the likelihood of over-education of university graduates.

Materials and Methods: This research is applied in terms of purpose, descriptive in terms of data collection, and quantitative in terms of data nature. The statistical population of the research was the graduates of Urmia University at the undergraduate level between 2011 and 2021, of which 631 people were selected by Relative stratified random sampling method among main educational groups. To collect information and to measure the variable "university's supportive atmosphere for entrepreneurship", a questionnaire (Kriegenbrink, 2010) was used, and to measure the variable "horizontal mismatch", a questionnaire (Chavadi, 2022) was used. Also, the variables "social origin" and "vertical education-job mismatch" were measured using a researcher-made questionnaire. Their content validity was examined and confirmed based on the opinions of the supervisors. Also, the reliability of the instruments was calculated and confirmed. Data analysis and examination of the validity of the research instruments were carried out using the structural equation modeling method and using SmartPLS₃ and SPSS26.

Discussion and Conclusion: The results showed that social origin had a negative and significant effect on over-education ($t = 161, p < 0.01$). This result is in line with research (Rizi, 2023), (Capsada, 2024) and (Bacquero and Rusga, 2020). In other words, people who belong to higher classes and social origin will be affected from educational problems. The results also showed that sponsor climate of university of entrepreneurship has positive and meaningful effect on over-education education ($t = 328, p < 0.01$). There is a negative

Mirghasemi, S. J. , Hasani, M. and Galavandi, H. (2025). Investigating the Effect of Social Origin and University Support of Entrepreneurship on Over-Education Among University Graduates. *Journal of Management and Planning In Educational Systems*, 18(2), 93-118. [doi: 10.48308/mpes.2025.238698.1552](https://doi.org/10.48308/mpes.2025.238698.1552)

meaningful relation between sponsor climate of university of entrepreneurship and vertical over-education education ($t = 263 / 263, p = 0 / 263$). Finally, there was a positive and significant relationship between sponsor climate of university of entrepreneurship and horizontal over-education education ($t = 244, 01 / 01$). It can be said that supports of the university from entrepreneurship in order to strengthen the entrepreneurial skills allow graduates to be flexible, problem solvers, innovative and compatible with new situations, and they will not have difficulty in education. these results are consistent with the results of other researches conducted regarding the study of the relationship between education and entrepreneurial activities and shows that there is a direct relationship between entrepreneurship education and entrepreneurship.

Keywords: Education-Job Mismatch, Entrepreneurship, Graduate Employment, Social Origin.

مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی

مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی

پاییز و زمستان ۱۴۰۴

دوره ۱۸، شماره ۲ (پیاپی ۳۵)

صفحات: ۹۳-۱۱۸

DOI: [10.48308/mpes.2025.238698.1552](https://doi.org/10.48308/mpes.2025.238698.1552)

ISSN: 2423-5261

E-ISSN: 2538-6344

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۱/۲۰ بازنگری مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۰۷

پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۲۶ چاپ مقاله: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱

بررسی تأثیر خاستگاه اجتماعی و جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر پدیده تحصیلات فرانیاز در بین فارغ التحصیلان دانشگاهی

سیدجمال میرقاسمی^۱، محمد حسنی^۲ و حسن قلاوندی^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران

* نویسنده مسئول: استاد، گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران

m.hassani@urmia.ac.ir

۲. استاد، گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران

چکیده

هدف: خاستگاه اجتماعی افراد و جو حامی دانشگاه از کارآفرینی از عوامل مؤثر بر اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی است. و دانشگاه‌ها می‌توانند کمک مؤثری به کارآفرینی و اشتغال دانشجویان متناسب با تحصیلاتشان کنند. لذا مسئله‌محوری در این پژوهش پاسخگویی به این سوال است که چگونه خاستگاه اجتماعی خانواده و جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر نتایج بازار کار و احتمال تحصیل بیش از حد فارغ التحصیلان دانشگاهی تأثیر می‌گذارد؟.

مواد و روش‌ها: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها، توصیفی و از نظر ماهیت داده‌ها از نوع کمی است. جامعه آماری پژوهش، فارغ التحصیلان دانشگاه ارومیه در مقطع کارشناسی در بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ بودند. حجم نمونه به تعداد ۶۳۱ نفر به روش طبقه‌ای نسبی و به صورت تصادفی ساده از بین گروه‌های آموزشی انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات و به‌منظور سنجش متغیر "جو حامی دانشگاه از کارآفرینی" از پرسشنامه (کرایجنبرینک، ۲۰۱۰) و به‌منظور سنجش متغیر "عدم تطابق افقی" از پرسشنامه (چاودای، ۲۰۲۲) استفاده شد. هم‌چنین سنجش متغیرهای "خاستگاه اجتماعی" و "عدم تطابق عمودی تحصیل-شغل" با استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته انجام گرفت. که روایی محتوایی آن‌ها براساس نظر اساتید راهنما بررسی و تأیید شد. هم‌چنین پایایی ابزارها محاسبه و مورد تأیید قرار گرفت. با توجه به اینکه داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش نرمال نبودند، تجزیه و تحلیل داده‌ها و بررسی روایی سازه ابزارهای پژوهش با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزارهای SMARTPLS3 و SPSS26 انجام گرفت.

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاکی از آن بود که خاستگاه اجتماعی تأثیر منفی و معناداری بر تحصیلات فرانیاز دارد ($P=161/2 > 0/1$). این نتیجه هم‌راستا با پژوهش‌های (ریزی، ۲۰۲۳)، (کاپسادا، ۲۰۲۴) و (باکرو و روسگا، ۲۰۲۰) می‌باشد. به عبارت دیگر افرادی که به طبقات و خاستگاه اجتماعی بالاتر تعلق دارند کمتر دچار مشکل تحصیلات فرانیاز می‌شوند. هم‌چنین نتایج پژوهش نشان داد جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر تحصیلات فرانیاز تأثیر مثبت و معنی داری دارد ($P=328/6 > 0/1$). و بین جو حامی دانشگاه از کارآفرینی و تحصیلات فرانیاز عمودی، رابطه منفی و معنی داری وجود دارد ($P=263/3 > 0/1$). و در نهایت بین جو حامی دانشگاه از کارآفرینی و تحصیلات فرانیاز افقی، رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد ($P=244/3 > 0/1$). در تبیین این نتایج می‌توان ادعان نمود حمایت‌های دانشگاه از کارآفرینی به‌منظور تقویت مهارت‌های کارآفرینی به فارغ التحصیلان اجازه می‌دهد

میرقاسمی، سیدجمال، حسنی، محمد و قلاوندی، حسن. (۱۴۰۴). بررسی تأثیر خاستگاه اجتماعی و جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر پدیده تحصیلات فرانیاز در بین فارغ التحصیلان دانشگاهی. مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی، ۱۸(۲)، ۹۳-۱۱۸. doi: 10.48308/mpes.2025.238698.1552

Copyright: © 2025 by the authors. This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

در بازار کار انعطاف‌پذیر، حل‌کننده مشکل، نوآور و سازگار با موقعیت‌های جدید باشند و کمتر دچار مشکل تحصیلات فراینز شوند. این نتایج با نتایج سایر تحقیقات انجام گرفته در خصوص بررسی رابطه بین آموزش و فعالیت‌های کارآفرینانه همسو بوده و نشان می‌دهد تحصیلات فراینز با موضوع کارآفرینی به‌طور مستقیم در ارتباط است.

کلید واژه‌ها: اشتغال فارغ‌التحصیلان، خاستگاه اجتماعی، کارآفرینی، عدم تطابق تحصیل-شغل.

مقدمه

دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی عهده‌دار رسالت‌هایی از قبیل تولید علم، تربیت نیروی متخصص مورد نیاز جامعه، توسعه و گسترش فناوری و خلاقیت هستند. بنابراین برای قرار گرفتن کشور در مسیر توسعه، باید شرایطی فراهم شود تا دانشگاه‌ها بتوانند دانشجویان را برای به کارگیری فناوری‌های جدید و پذیرش مسئولیت‌های مختلف در سطح جامعه پرورش دهند. با این حال، توسعه کمی و نامتوازن آموزش عالی در کشور از یک سو و نبود ظرفیت‌های مناسب برای جذب دانش‌آموختگان دانشگاهی از سوی دیگر باعث شده تا فرصت‌های تشکیل سرمایه انسانی، ارتقای بهره‌وری و افزایش رشد اقتصادی به تهدیدهای بحران‌زا و چالش‌برانگیز در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ناشی از بیکاری دانش‌آموختگان تبدیل شوند. افزون بر این، دانش‌آموختگان دانشگاهی برای ورود به بازار کار باید توانایی‌های سازگاری و هماهنگی با شرایط در حال تغییر جامعه خود را داشته باشند. هم‌چنین پیشرفت فناوری‌ها هر روز زمینه فرصت‌های شغلی را تغییر داده و شغل‌های جدیدی را ایجاد می‌کنند. که این امر نیاز به دانش‌آموختگان کارآفرین و خوداشتغال را روز به روز افزایش می‌دهد (مقدم و همکاران، ۱۳۹۹).

آموزش می‌تواند هم در افزایش درآمدهای فردی و فرصت‌های شغلی و هم در ارضای نیازهای اولیه فردی، بهبود کیفیت زندگی و کاهش فقر، مزایای مشهود ایجاد کند (ریزی^۱، ۲۰۲۳). و خاستگاه اجتماعی افراد به‌عنوان یک عامل مهم در انتخاب مسیر زندگی افراد از نظر انتخاب‌های تحصیلی و شغلی و هم‌چنین عملکرد و انتظارات تحصیلی آن‌ها تأثیر دارد. این موضوع به نوبه خود بر موقعیت آینده فرد در بازار کار و جامعه تأثیر می‌گذارد (جیانکولا و سالمیری^۲، ۲۰۲۰، ۳۲۰۲۱؛ پنسیرو^۳ و همکاران، ۲۰۱۹؛ بالارینو^۴ و همکاران، ۲۰۱۶). در بازار کار، عوامل دیگری علاوه بر سطح تحصیلات و نوع تحصیلات وجود دارد که امکان دسترسی به مشاغل منطبق با آموزش افراد را فراهم می‌کند. علاوه بر مهارت‌های کسب شده در آموزش‌های رسمی، مهارت‌های نرم در رقابت برای ورود به مشاغل بازار کار در میان گروهی از افرادی که دارای مدارک تحصیلی مشابه هستند، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. این مهارت‌ها شامل طیف وسیعی از توانایی‌ها و رفتارها می‌شود (مک کوئید و لیندزی^۵، ۲۰۰۵). استعدادهایی مانند توانایی برقراری ارتباط به زبان‌های خارجی، استفاده از فناوری‌های جدید، یا حتی سطح فرهنگی و مهارت‌های گفتاری خوب، به استعدادها مفیدی برای ورود موفقیت‌آمیزتر به بازار کار تبدیل می‌شوند (باکرو^۶، ۲۰۲۲). یک فرد مهارت‌هایی را از طریق آموزش‌هایی که خارج از سیستم‌های رسمی است به دست می‌آورد. این آموزش از محیط اجتماعی که فرد در آن بزرگ شده و هم‌چنین از توانایی‌های یادگیری ذاتی او ناشی می‌شود. در نتیجه خاستگاه و محیط اجتماعی می‌تواند در شرایطی که در آن افراد برای دستیابی به یک شغل متناسب با تحصیلات خود تلاش می‌کنند و نیاز به برجسته کردن شایستگی‌های خود دارند، به روش‌های مختلفی ایفای نقش نماید (پرالز و گیل-هرناندز^۷، ۲۰۱۵).

هم‌چنین پیشینه اجتماعی افراد به‌طور غیرمستقیم عاداتی مانند مطالعه مشتاقانه که بار فرهنگی آن‌ها

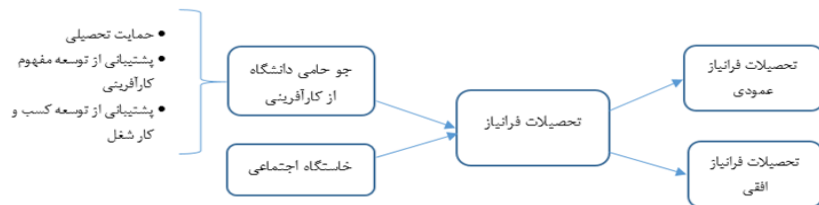
1. Rizzi
2. Giancola & Salmieri
3. Pensiero
4. Ballarino
5. McQuaid & Lindsay
6. Baquero
7. Perales & Gil-Hernández

را افزایش می‌دهد را ایجاد می‌کند (بوکدی^۱ و همکاران، ۲۰۱۴؛ ویلیامز و کانل^۲، ۲۰۱۰؛ زامودیو و لیچر^۳، ۲۰۰۸). و توسعه مهارت‌ها را از طریق تحصیل با کیفیت بالاتر یا دسترسی به آموزش‌های پس از تحصیل را تسهیل می‌کند. علاوه بر این، برخورداری از پیشینه و خاستگاه اجتماعی بالاتر موجب می‌شود افراد در زمان ورود به بازار کار و انتخاب شغل، قابلیت‌ها و ویژگی‌های خاص اجتماعی خود را که در هنگام استخدام پرسنل ارزشمند است، به کارفرمایان ارائه نمایند. (ریورا^۴، ۲۰۱۲). از سوی دیگر، خاستگاه اجتماعی افراد می‌تواند باعث تفاوت در کیفیت آموزش در مرحله بزرگسالی شود. برای مثال نیاز به کسب درآمد به دلیل عدم امکان کسب درآمد از محیط خانوادگی، می‌تواند افراد را در دوران تحصیل به سمت کار سوق دهد. این عامل می‌تواند به عملکرد دانشجویان و بنابراین به آموزش آن‌ها آسیب برساند (روسگا^۵ و همکاران، ۲۰۱۴). به همین ترتیب زمانی که کار انجام شده توسط دانشجویان به تحصیل آن‌ها مرتبط نباشد، در آینده برای یافتن شغل متناسب با تحصیلات، نقص بیشتری خواهند داشت. و با توجه به احتمال تمام شدن درآمد اندکی که این افراد دارند، ممکن است آن‌ها را به سمت مشاغلی سوق دهد که با سطح تحصیلات آن‌ها هم‌خوانی ندارد (باکرو و روسگا^۶، ۲۰۲۰). علاوه بر مزایای تحصیلی، فرهنگی و اجتماعی؛ برخورداری خاستگاه اجتماعی ممتاز می‌تواند سرمایه اجتماعی یا شبکه اجتماعی را به همراه داشته باشد. که بر توانایی یافتن شغل منطبق با تحصیلات تأثیر مستقیم دارد. این سرمایه اجتماعی می‌تواند فرصت‌های انتخاب شغل افرادی را که به طبقه خاصی تعلق دارند به واسطه دسترسی بیشترشان به اطلاعات و مراجع بهتر، گسترش دهد (بارون و اورتیز^۷، ۲۰۱۱؛ هالستن^۸، ۲۰۱۳؛ برناردی و بالارینو^۹، ۲۰۱۶؛ کاپسادا-مونسچ^{۱۰}، ۲۰۱۵؛ اورتیز و کوسل^{۱۱}، ۲۰۰۸؛ پرالز و گیل هرناندز^{۱۲}، ۲۰۱۵). بنابراین شبکه‌های اجتماعی ممکن است در زمان قرارگرفتن فرد در بازار کار از هر ویژگی شخصی دیگری مانند پیشینه سرمایه انسانی مهم‌تر باشند. با توجه به اینکه وقتی افراد وارد بازار کار می‌شوند، کارفرمایان اطلاعات کمی در مورد میزان مهارت‌ها و کارایی آن‌ها دارند. در نتیجه پشتیبانی و حمایت شبکه اجتماعی یک فرد، می‌تواند عامل مهمی در یافتن شغل مناسب‌تری برای او باشد (باکرو^{۱۳}، ۲۰۲۱).

تحقیقات مختلفی در خصوص بررسی رابطه بین آموزش و فعالیت‌های کارآفرینانه انجام شده است (کونروی و واتسن^{۱۴}، ۲۰۲۳). و به نظر می‌رسد تحصیلات فرانیاز با موضوع کارآفرینی ارتباط داشته باشد. کارآفرینی از دیرباز با سرمایه انسانی^{۱۵} مرتبط بوده است (لوکاس، ۱۹۷۸). و اهمیت برنامه‌های حمایتی دانشگاه‌ها از کارآفرینی به قدری است که در سال‌های اخیر، دانشگاه‌های ایالات متحده و کشورهای اروپایی به‌طور مؤثر آموزش کارآفرینی و حمایت از کارآفرینی را برای دانشجویان ارائه می‌دهند که الهام‌بخش آن‌ها

1. Bukodi
2. Williams & Connell
3. Zamudio & Lichter
4. Rivera
5. Ruesga
6. Baquero & Ruesga
7. Barone & Ortiz
8. Hällsten
9. Bernardi & Ballarino
10. Capsada-Munsech
11. Ortiz & Kucel
12. Perales & Gil-Hernández
13. Baquero
14. Conroy & Watson
15. human capital

برای تبدیل شدن به کارآفرینی است. (پرینستون^۱، ۲۰۲۱). ذکر این نکته ضروری است که دانشگاه‌ها تنها از طریق آموزش به بهبود قصد و رفتار کارآفرینی دانشجویان کمک نمی‌کنند. بلکه می‌توانند با اشکال و روش‌های مختلف حمایتی مانند برگزاری کارگاه‌ها و همایش‌های کارآفرینی، دعوت از کارآفرینان و صاحبان مشاغل حاضر در صنایع و جامعه برای سخنرانی، ایجاد انجمن‌ها، مراکز کارآفرینی و مراکز رشد؛ موجب توسعه علاقه، آگاهی، دانش و مهارت کارآفرینی دانشجویان گردند (کریمی، ۱۳۹۸). لذا حل این مسئله که زمینه و محیط بویژه محیط دانشگاهی چگونه کارآفرینی را در بین دانشجویان ارتقا می‌دهد و رفتار کارآفرینانه آن‌ها را شکل می‌دهد، به صورت یک چالش باقی مانده است (والتر^۲ و همکاران، ۲۰۰۶). با توجه به مطالب فوق می‌توان گفت که خاستگاه اجتماعی افراد و محیط دانشگاهی که در آن آموزش دیده و پرورش یافته‌اند، بر احتمال پدیده تحصیلات فراینز تأثیر مستقیم و رابطه معکوسی با آن داشته باشد. از دیدگاه نوآورانه می‌توان گفت مسأله تحصیلات فراینز در محدود پژوهش‌های داخلی که در ارتباط با این موضوع صورت گرفته است، عمدتاً از منظر اقتصادی و رویکرد بازده آموزش با تمرکز بر میزان سودآوری به ازای یک سال تحصیلی اضافی و پیامدهای آن از نظر بهره‌وری و رضایت شغلی مورد توجه قرار گرفته است. اما در این تحقیق تلاش شده است از منظر محیطی و جامعه‌شناختی به پدیده تحصیلات فراینز پرداخته شود که آن را به‌عنوان شکل نامطلوبی از اشتغال تلقی می‌کند. لذا تفاوت اصلی این پژوهش با سایر تحقیقات داخلی در این مسأله است که تحصیلات فراینز به‌عنوان متغیر وابسته مورد مطالعه قرار خواهد گرفت و تأثیر دو عامل خاستگاه اجتماعی و جو حامی دانشگاه از کارآفرینی به‌عنوان دو عامل محیطی بر تحصیلات فراینز بررسی خواهد شد. در سایر مطالعات داخلی انجام شده تلاش‌های کمتری برای درک تحصیلات فراینز به‌عنوان یک پدیده اجتماعی مؤثر بر موقعیت اجتماعی-طبقه‌ای افراد در جامعه و نقش آموزش به‌عنوان مکانیزم تحرک اجتماعی صورت گرفته است. لذا مطالعه حاضر سهم قابل توجهی در ادبیات قشریندی و نابرابری اجتماعی می‌تواند داشته باشد. در رویکرد جامعه‌شناختی و در سطح مؤسسات^۳، ادبیات جامعه‌شناختی بر ارزیابی نقش میانجی مؤسسات آموزشی در افزایش یا کاهش تحصیلات فراینز متمرکز است (کاپسادا-مونسج^۴، ۲۰۱۷). لذا با توجه به ضرورت و خلاء موجود در پژوهش‌های انجام گرفته‌ی قبلی و نیز اهمیت پرداختن به موضوع در جامعه ایران، هدف اصلی این تحقیق بررسی تأثیر خاستگاه اجتماعی و جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر پدیده تحصیلات فراینز در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاهی است. براساس ادبیات و پیشینه پژوهش حاضر مدل مفهومی فرضی پژوهش به صورت ذیل ارائه می‌شود:

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

1. Princeton
2. Walter
3. Institutional level
4. Capsada

در این تحقیق جو حامی دانشگاه از کارآفرینی براساس ۱۲ شاخص در ۳ بعد حمایت تحصیلی، پشتیبانی از توسعه مفهوم کارآفرینی و پشتیبانی از توسعه کسب و کار شغل اندازه گیری می شود. هم چنین تحصیلات فرانیاز براساس ۱۲ شاخص در دو بعد عدم تحصیلات فرانیاز عمودی و تحصیلات فرانیاز افقی بررسی و ارزیابی می گردد. خاستگاه اجتماعی براساس ۵ شاخص ارزیابی می گردد. براساس مدل مفهومی مطرح شده فرضیات پژوهش به قرار زیر است:

فرضیه اول: خاستگاه اجتماعی بر تحصیلات فرانیاز فارغ التحصیلان دانشگاهی تأثیر دارد.

فرضیه دوم: جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر تحصیلات فرانیاز فارغ التحصیلان دانشگاهی تأثیر دارد.
فرضیه سوم: جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر تحصیلات فرانیاز- عمودی فارغ التحصیلان دانشگاهی تأثیر دارد.

فرضیه چهارم: جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر تحصیلات فرانیاز- افقی فارغ التحصیلان دانشگاهی تأثیر دارد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

خاستگاه اجتماعی

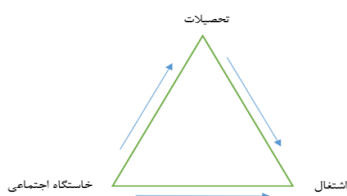
در این تحقیق منظور از خاستگاه اجتماعی^۱، وضعیت اجتماعی و اقتصادی خانواده‌ی فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها می باشد. وضعیت اجتماعی و اقتصادی به موقعیت و جایگاهی که فرد در سلسله مراتب اجتماعی در جامعه احراز می کند اطلاق می شود (غلامیان، ۱۳۸۷). خاستگاه اجتماعی خانواده به وسیله شاخص‌های درآمد فرد یا خانواده، طبقه اقتصادی خانواده، تحصیلات پدر و مادر، قیمت مسکن، توانایی خرید مسکن بررسی می گردد. آموزش بیش از حد را می توان به عنوان نوعی قشر بندی اجتماعی نیز تعریف کرد. یکی از مبانی تحقیقات طبقه بندی اجتماعی، مثلث^۲ OED است (شکل ۲). اگر افرادی را در نظر بگیریم که از خاستگاه‌های اجتماعی متفاوتی هستند که نتایج تحصیلات یکسانی را کسب می کنند اما در بازار کار نتایج و بازده متفاوتی را ارائه می دهند، این به عنوان نوعی قشر بندی اجتماعی در نظر گرفته می شود. در این شرایط، خاستگاه اجتماعی افراد هنوز تا حدی بر مقصد نهایی در بازار کار^۳ (شغل) تأثیر دارد. و تحصیلات^۴ در این اثر گذاری نقش میانجی دارد.

1. Social Origin

2. OED Origin, Education و Destination.

3. Final Destination in the labour market

4. Education

شکل ۲. مثلث OED

مطالعات و شواهد نشان می‌دهد در حالت کلی با گسترش تحصیلات، رابطه بین خاستگاه اجتماعی و تحصیلات (OE) ضعیف می‌شود. از طرفی همه افراد باید در آموزش سرمایه‌گذاری کنند تا از تنزل طبقه اجتماعی خود به سطوح پایین جلوگیری کنند. و از سوی دیگر هرچند نابرابری در دسترسی به آموزش در جوامع کاهش یافته است، اما این کاهش نابرابری با هدایت دانش‌آموزان محروم به سمت برنامه‌ها و مؤسسات با درجه اعتبار کمتر به دست آمده است (تورچه^۱، ۲۰۱۳ و تامسن^۲، ۲۰۱۵). براساس نظریه «نابرابری به‌طور مؤثر حفظ شده^۳»، افراد ممتاز و خاص به دنبال روش‌های کیفی مانند ثبت‌نام در مؤسسات آموزشی معتبر برای متمایز ساختن خود از دیگران با سطح تحصیلات مشابه هستند (لوکاس، ۲۰۰۱). بنابراین خاستگاه اجتماعی نه تنها در سطح تحصیلات بلکه در نوع تحصیلات نیز تأثیرگذار است. انتخاب رشته تحصیلی نیز ارتباط زیادی با خاستگاه اجتماعی دارد. برای جلوگیری از تحرک اجتماعی رو به پایین، افراد تمایل دارند در رشته تحصیلی یا زمینه مطالعاتی سرمایه‌گذاری کنند که در آن براساس شغل پدرشان مزیت دارند (وان دی ورفهورست^۴، ۲۰۰۲).

حمایت دانشگاه از کارآفرینی

کارآفرینی یک فعالیت پیچیده اجتماعی است که شامل کشف، ارزیابی و بهره‌برداری از فرصت‌ها می‌شود. این‌گونه رفتارها به منابع گسترده و متنوعی نیاز دارند که این منابع در اختیار دولت‌ها، سازمان‌ها و افراد هستند. در این میان، دانشگاه‌ها به‌طور فزاینده‌ای به‌عنوان مؤسساتی مهم برای توسعه کارآفرینی از طریق آموزش، تحقیق و انتقال اطلاعات مورد توجه قرار می‌گیرند (فیترس^۵ و همکاران، ۲۰۱۰). محیط دانشگاهی و حمایت‌هایی که می‌تواند در زمینه کارآفرینی به دانشجویان ارائه دهد از جمله عوامل محیطی محسوب می‌شود که می‌تواند نقشی حیاتی در شکل‌گیری قصد کارآفرینانه آن‌ها و متعاقباً رفتار کارآفرینانه‌شان بازی کند (لاگوئیا گونزالز^۶ و همکاران، ۲۰۱۹). ویژگی اساسی در حمایت دانشگاه از کارآفرینی، می‌تواند ایجاد فضای کارآفرینی توسط دانشگاه باشد. از لحاظ تئوریک، اولاً طبق "مدل کارآفرینی بالقوه"^۷، دانشگاه می‌تواند محیطی سرشار از مواد مغذی ایجاد کند که می‌تواند اطلاعات و الگوهای قابل اعتماد، پشتیبانی عاطفی/روانی و منابع مادی لازم را به‌منظور تحریک فعالیت‌های کارآفرینانه فراهم سازد. ثانياً، بر مبنای نظریه سرمایه انسانی^۸ و سرمایه اجتماعی^۹، اصول اساسی رابطه بین راهکارهای حمایتی

1. Torche
2. Thomsen
3. Effectively Maintained Inequality
4. van de Werfhorst
5. Feters
6. Lagúa González
7. Entrepreneurial Potential Model
8. Human Capital
9. Social Capital Theory

دانشگاه از کارآفرینی با نیت کارآفرینی بستگی به اهمیت منابعی مانند دانش، مهارت، رابطه و مواد در ایجاد و راه‌اندازی شرکت‌ها دارد. پشتیبانی دانشگاه از آموزش کارآفرینی از جمله در اموری مانند برگزاری دوره‌های کارآفرینی، آموزشی و سخنرانی‌های کارآفرینانه می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا اطلاعات کافی در زمینه کارآفرینی کسب کنند و دانش، مهارت و ظرفیت‌هایی علاوه بر این را به دست آورند. هم‌چنین این امکان را به دانشجویان می‌دهد تا بتوانند با افراد تأثیرگذار در این زمینه از جمله سرمایه‌گذاران کارآفرینی، تأمین‌کنندگان، توزیع‌کنندگان، مشتریان بالقوه، شرکا و دانشجویانی که با آن‌ها هم‌فکر هستند، تماس بگیرند. این‌گونه شبکه‌های اجتماعی دانشجویان را برای دستیابی به سرمایه اجتماعی کارآفرینی به‌ویژه در مورد دانشجویانی که از حمایت خانوادگی کارآفرینانه لازم برخوردار نیستند، تسهیل می‌کند (لی یو^۱ و همکاران، ۲۰۲۱).

سوم، بر پایه نظریه گرانوت^۲، بیان می‌شود که رفتار فردی توسط محیط اطراف هدایت و شکل می‌گیرد یا محدود می‌شود. یک محیط کارآفرینانه مناسب به این معناست که در دانشگاه‌ها، کارآفرینی به‌عنوان یک انتخاب شغلی قابل اعتماد و قابل احترام در نظر گرفته می‌شود. تردیدی نیست که این شناخت جمعی برای کاهش فشارهای عاطفی و روانی دانشجویان در مورد تردید آن‌ها از خطرات و ریسک شکست در کارآفرینی، مفید است. سرانجام، با توجه به مدل رویداد کارآفرینی، خدماتی مانند سیاست‌های کارآفرینانه دانشگاه، شرایط آموزش و بودجه، ممکن است ادراک دانشجویان را از امکان‌پذیری کارآفرینی افزایش دهد و به‌عنوان محرکی بتواند نیت کارآفرینی را در آن‌ها برانگیزد. اهمیت توجه به فرآیندهای کارآفرینی در دانشگاه‌ها تا حدی است که سازمان علمی آموزشی ملل متحد در چشم‌انداز آموزش عالی برای قرن بیست و یکم، دانشگاه‌های نوین را این‌گونه تعریف می‌کند: جایگاهی که در آن مهارت‌های کارآفرینی، به‌منظور تسهیل قابلیت‌های دانش‌آموختگان و برای تبدیل شدن به ایجادکنندگان کار توسعه می‌یابد (لی یو^۳ و همکاران، ۲۰۲۱). با توجه به ویژگی‌های سازمانی دانشگاه‌ها، حمایت از کارآفرینی در دانشگاه‌ها عمدتاً مبتنی بر پشتیبانی از فعالیت‌های آموزشی در حوزه کارآفرینی است. ضمن این که دانشگاه‌ها سعی دارند تا سایر جنبه‌های پشتیبانی را نیز مد نظر قرار دهند که از آن جمله می‌توان به فعالیت‌هایی مانند آموزش کارآفرینی، ایجاد فضای کارآفرینانه، اقدامات مربوط به حوزه مدیریت کارآفرینی، ایجاد شرایط مورد نیاز برای آموزش عملی کارآفرینی و برنامه‌های خدمات کارآفرینی اشاره کرد (باقری و کیانی، ۱۳۹۵).

تحصیلات فرانیاز

نیاز به مدارک تحصیلی متوسط و بالا باعث ایجاد پدیده تحصیلات فرانیاز^۴ و شکاف در بازار کار می‌شود (جیانکولا و سالمیری^۵، ۲۰۲۱b). از یک طرف، بسیاری از افراد برای تطبیق و هماهنگی با نوآوری‌ها و نیازهای جدید مبتنی بر دانش در بازار کار به مهارت‌های بیشتری نیاز دارند (پراتسی^۶، ۲۰۲۱). از سوی دیگر، رشد افراد با تحصیلات عالی و ناتوانی بازار کار در جذب افراد با تحصیلات عالی منجر به عدم تطابق بین عرضه و تقاضا در بازار کار و به عبارت دیگر آموزش بیش از حد می‌گردد (کالینز^۷، ۲۰۱۱).

تحصیلات فرانیاز و عدم تطابق مهارت‌ها^۸ از موضوعات مهم در بازار کار می‌باشد. زمانی که سطح تحصیلات یک فرد بالاتر از نیازهای آموزشی برای انجام کار فرد باشد، آموزش بیش از حد یا تحصیلات فرانیاز

1. Lu
2. Granovette
3. Lu
4. Overeducation
5. Giancola & Salmieri
6. Pratesi
7. Collins
8. Skill Mismatch

وجود دارد و عدم تطابق مهارت‌ها به‌عنوان اختلاف بین مهارت‌های مورد نیاز کارفرمایان و مهارت‌هایی که افراد دارند تعریف می‌شود. وجود عدم تطابق مهارت‌ها به این معنی است که آموزش و پرورش مهارت‌های مورد نیاز در بازار کار را ایجاد نمی‌کند یا اینکه اقتصاد، مشاغلی که با مهارت‌های افراد مطابقت داشته باشد را ایجاد نمی‌کند. نوعاً آموزش بیش از حد به عدم تطابق بین سرمایه انسانی و عدم تعادل بین عرضه و تقاضا در بازار کار مرتبط است (چانگ و لیانگ^۱، ۲۰۲۲).

عدم تطابق تحصیل-شغل^۲ به دو صورت عدم تطابق افقی و عدم تطابق عمودی می‌تواند وجود داشته باشد. در عدم تطابق عمودی، سطح تحصیلات یا مهارت دانش‌آموختگان بیشتر و یا کمتر از نیاز جامعه می‌باشد. مثلاً جامعه به نیروی کار دارای مدرک کارشناسی نیاز دارد اما نیروی کار جامعه از سطح تحصیلات بالاتر یا پایین‌تری برخوردار است. در عدم تطابق افقی، نوع تحصیلات و یا مهارت نیروی انسانی مطابق با نیاز جامعه نیست. برای مثال کشور به فارغ‌التحصیلان رشته کشاورزی نیاز دارد در حالی که متقاضیان کار در رشته‌های دیگری تحصیل کرده‌اند (درتومی و همکاران، ۱۳۹۶). وقوع گسترده این پدیده می‌تواند رقابت‌پذیری یک اقتصاد را چه از منظر کلان و چه از منظر اقتصاد خرد به شدت مختل کند. از منظر اقتصاد کلان، وضعیت تحصیل بیش از حد کارگران واجد شرایط نشان‌دهنده هدر رفتن سرمایه با ارزش و کمیاب انسانی است. و از منظر اقتصاد خرد، وضعیت تحصیل بیش از حد می‌تواند بر رضایت شغلی کارکنان تأثیر بگذارد. هم‌چنین عدم تطابق مهارت‌ها می‌تواند انگیزه کلی کار را کاهش دهد که این موضوع خود را در غیبت‌های مکرر و تمایل به ترک شغل و جابجایی بیشتر نیروی کار نشان دهد (تسانگ و لوین^۳، ۱۹۸۵)، (سیچرمن^۴، ۱۹۹۱) و (اسلون و همکاران^۵، ۱۹۹۹). عدم تطابق بین رشته‌ی تحصیلی و شغل به‌عنوان عدم تطابق افقی شناخته می‌شود. تطابق افقی عبارت از انواع مهارت‌های مورد نیازی است که یک فرد برای انجام یک شغل دارا می‌باشد (رابست^۶، ۲۰۰۷) و (نوردین^۷، ۲۰۱۰).

در تحلیل و بررسی موضوع تحصیلات فرانیاز دو رویکرد اصلی وجود دارد. رویکرد اول، رویکرد اقتصادی به این مسأله است. که هدف اکثر نظریات و تحقیقات تجربی انجام گرفته با رویکرد اقتصادی مربوط به پیامدهای اقتصادی تحصیلات فرانیاز بوده است. در نتیجه در این تحقیقات، تحصیلات فرانیاز به‌عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شده است. زیرا در این تحقیقات تمرکز بر درآمد به‌عنوان متغیر وابسته و خروجی است. رویکرد دوم، رویکرد اجتماعی و جامعه‌شناختی به موضوع تحصیلات فرانیاز است. از دیدگاه جامعه‌شناختی، تحصیلات فرانیاز را می‌توان به‌عنوان یک پدیده اجتماعی که بر موقعیت طبقاتی اجتماعی افراد تأثیر می‌گذارد و نقش آموزش به‌عنوان یک مکانیسم تحرک اجتماعی را به چالش می‌کشد، درک کرد. بنابراین در این رویکرد تحصیلات فرانیاز به‌عنوان شکل جدیدی از طبقه‌بندی بازار کار در نظر گرفته می‌شود که در آن، کارگران با تحصیلات فرانیاز در موقعیتی نامطلوب نسبت به افرادی با سطح تحصیلات مشابه اما در یک شغل مناسب به کار گرفته می‌شوند. اعتبارگرایی^۸ (بوریس^۹، ۱۹۸۳) و بسته شدن اجتماعی^{۱۰} (کالینز، ۱۹۷۹) رویکردهای جامعه‌شناختی به این موضوع بوده‌اند. در این دیدگاه، متغیرهایی مانند جنسیت و خاستگاه اجتماعی می‌تواند در فرایند جستجوی کار تأثیرگذار باشد. بنابراین به نظر

1. Chuang & Liang
2. Educational Job Mismatch
3. Tsang & Levin
4. Sichertman
5. Sloane
6. Robst
7. Nordin
8. Credentialism
9. Burris
10. social closure

می‌رسد فضایی برای مشارکت در ادبیات آموزش بیش از حد از دیدگاه قشربندی اجتماعی وجود دارد. لذا پرداختن به این موضوع از منظر جامعه‌شناختی نیز ضروری است. زیرا تمام نظریه‌های بازار کار که موضوع عدم تطابق تحصیلات و مهارت‌های فارغ‌التحصیلان دانشگاهی را از منظر اقتصادی بررسی می‌نمایند، فاقد درک روشنی از نقش نابرابری‌ها و عوامل اجتماعی در خصوص تحصیلات فرانیاز هستند (کاپسادا، ۲۰۱۷). در تحقیقاتی که با رویکرد جامعه‌شناختی انجام شده است، تحصیلات فرانیاز به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده و تأثیر عواملی مانند جنسیت و خاستگاه اجتماعی بر آن مورد بررسی قرار گرفته است. در رویکرد اجتماعی، تمرکز بر روی خود پدیده تحصیلات فرانیاز و شناسایی ویژگی‌های افراد است که می‌تواند به ما در تشخیص کارگران بیش از حد تحصیل کرده از غیرتحصیل کرده کمک کند.

مطالعه (ریزی، ۲۰۲۳) با عنوان "تحلیلی از روابط بین خاستگاه‌های اجتماعی، تحصیلات به دست آمده و اشتغال در کشور ایتالیا" نشان داد که خاستگاه اجتماعی به‌طور مستقیم بر تحصیلات و مدارک تحصیلی افراد تأثیر می‌گذارد و تحصیلات در دسترس به اشتغال نقش میانجی دارد. مطالعه (کاپسادا، ۲۰۲۴) با عنوان "آیا سیستم‌های آموزشی دوره متوسطه بر تحصیلات فرانیاز فارغ‌التحصیلان دانشگاهی تأثیر دارد؟ تجزیه و تحلیل فراملی براساس رشته تحصیلی و خاستگاه اجتماعی" نقش میانجی دو نوع سیستم آموزشی حرفه‌ای و سیستم آموزشی جامع دوره متوسطه را در تأثیرگذاری خاستگاه اجتماعی بر پدیده تحصیلات فرانیاز براساس رشته تحصیلی مورد بررسی قرار داده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد خاستگاه اجتماعی در پیش‌بینی تحصیلات فرانیاز فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در کشورهایی با گرایش حرفه‌ای بیشتر (مانند رشته‌های مهندسی) در سطح سیستم‌های آموزشی متوسطه اهمیت کمتری دارد. در حالی که در سیستم‌های جامع آموزشی دوره متوسطه، وقتی فارغ‌التحصیلان دارای گرایش‌های غیر حرفه‌ای (مانند رشته‌های علوم انسانی) هستند، خاستگاه اجتماعی به‌عنوان یک عامل تأثیرگذار از اهمیت بیشتری برخوردار می‌باشد.

مطالعات انجام شده توسط (آکونا دوران^۳ و همکاران، ۲۰۲۱؛ آنجوم^۴ و همکاران، ۲۰۲۳؛ قاضی^۵ و همکاران، ۲۰۲۲؛ والتر^۶ و همکاران، ۲۰۱۳؛ یانگ^۷ و همکاران، ۲۰۲۳؛ وای آی^۸، ۲۰۲۱) نشان داد انواع مختلفی از حمایت‌های کارآفرینانه ادراک شده، مانند حمایت خانواده، حمایت اجتماعی، حمایت از سیاست، حمایت نهادی و حمایت دانشگاهی، بر قصد کارآفرینی^۹ و رفتارهای کارآفرینانه^{۱۰} تأثیر دارند. حمایت آموزشی ادراک شده^{۱۱} به‌طور خاص به تجهیز دانشجویان به ایده‌های خلاقانه، دانش لازم و مهارت‌های مورد نیاز برای فعالیت‌های کارآفرینانه مربوط می‌شود (کراجین برینک^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۰؛ شی^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۹). مطالعات قبلی تأثیر مثبت حمایت آموزشی ادراک شده را بر قصد کارآفرینی دانشجویان گزارش کرده‌اند. به‌عنوان مثال، طبق مطالعه (لی یو^{۱۴} و همکاران، ۲۰۲۱) در میان ۱۳۹۵۴ فارغ‌التحصیل

1. Capsada
2. Rizzi
3. Acun`a-Duran
4. Anjum
5. Qazi
6. Walter
7. Yang
8. Yi
9. entrepreneurial intention
10. entrepreneurial behaviors
11. Perceived educational support
12. Kraaijenbrink
13. Shi
14. Lu

دانشگاهی در چین، اگرچه حمایت دانشگاه از کارآفرینی تأثیر قوی بر قصد کارآفرینی دانشجویان نداشت، اما می‌تواند قصد کارآفرینی دانشجویان را از طریق نگرش کارآفرینی، هنجارهای ذهنی و خودکارآمدی کارآفرینی افزایش دهد. مطالعه (لیائو و همکاران، ۲۰۲۲) ثابت کرد که حمایت آموزشی از کارآفرینی تأثیر مثبتی بر قصد کارآفرینی دارد و در عین حال با خودکارآمدی کارآفرینانه و شناخت فرصت تا حدی رابطه را میانجی‌گری می‌کند. به‌طور مشابه، مطالعه (ماهشواری و خا، ۲۰۲۲) در بین ۴۰۱ دانشجوی دانشگاه در ویتنام نشان داد که حمایت آموزشی می‌تواند از طریق نقش میانجی خودکارآمدی کارآفرینی، تأثیر قابل توجهی بر قصد کارآفرینی داشته باشد.

نتایج بررسی و مطالعه (لی یو^۲ و همکاران، ۲۰۲۲) با عنوان "حمایت دانشگاهی درک شده و نیت کارآفرینی: آیا دانشجویان مختلف سود متفاوتی دارند؟" نشان داد که حمایت دانشگاهی درک شده از طریق هنجارهای ذهنی و خودکارآمدی کارآفرینانه به‌طور غیرمستقیم با نیت کارآفرینی دانشجویان مرتبط است. در نتیجه حمایت دانشگاهی درک شده به‌طور قابل توجهی با نگرش نسبت به کارآفرینی مرتبط است. مطالعه (لاگوئیا گونزالز^۳ و همکاران، ۲۰۱۹) با عنوان "محیط دانشگاه و قصد کارآفرینی: نقش واسطه‌ای مؤلفه‌های نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده" نشان داد که محیط دانشگاه، مقدمه‌ای است که بیشترین تأثیر را بر قصد کارآفرینی دارد. بنابراین توصیه می‌شود کارآفرینی از طریق ابتکارات و برنامه‌های آموزشی در محیط دانشگاه ترویج شود.

مطالعه (چن^۴، ۲۰۲۴) با عنوان "بررسی تأثیر شخصیت فعال بر قصد کارآفرینی: نقش میانجی نگرش کارآفرینانه و اثر تعدیل‌کننده حمایت آموزشی ادراک شده در بین دانشجویان" نشان داد شخصیت فعال بر قصد کارآفرینی تأثیر مثبت دارد. و حمایت آموزشی ادراک شده، تأثیر غیرمستقیم شخصیت فعال بر قصد کارآفرینی دانشجویان را به واسطه نگرش کارآفرینانه دانشجویان تعدیل می‌کند.

مطالعات انجام گرفته توسط (فریمن^۵، ۱۹۷۶)، (دانکن و هافمن^۶، ۱۹۸۱)، (وردوگو و وردوگو^۷، ۱۹۸۹)، (تسای^۸، ۲۰۱۰)، (نوردین^۹ و همکاران، ۲۰۱۰)، (ورهاس و اومی^{۱۰}، ۲۰۱۲)، (لی یو^{۱۱} و همکاران، ۲۰۲۱) در تحقیقات خارجی و مطالعات (هاشمیان و اصفهانی، ۱۳۷۰)، (لشکری، ۱۳۷۳)، (نادری، ۱۳۸۷)، (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۲) در ایران نمونه‌هایی از تحقیقات انجام گرفته با رویکرد اقتصادی نسبت به موضوع تحصیلات فرانیاز می‌باشد. در این مطالعات غالباً با استفاده از داده‌ها و اطلاعات آماری برگرفته از سرشماری یا نظرسنجی‌های عمومی که توسط سازمان‌های معتبر مانند مرکز آمار انجام گرفته و ارائه شده است، به بررسی بازده و اثر درآمدی آموزش در بازار کار و مشاغل پرداخته شده است. نتایج این مطالعات نشان می‌دهد در صورت برابر بودن تحصیلات افراد، افرادی که تحصیلات فرانیاز دارند، در مقایسه با افرادی که تحصیلات‌شان فرانیاز نیست درآمد کمتری کسب می‌کنند. در مقابل، مطالعات و تحقیقات انجام گرفته با رویکرد اجتماعی نسبت به موضوع تحصیلات فرانیاز نشان می‌دهد که فارغ‌التحصیلان دانشگاهی با خاستگاه اجتماعی نسبتاً محروم نسبت به هم‌تایان خود با پیش‌زمینه‌های اجتماعی ممتازتر احتمال دارد

1. Maheshwari & Kha
2. Liu
3. Laguía González
4. Chen
5. Freeman
6. Duncan & Hoffman
7. Verdugo & Verdugo
8. Tsai
9. Nordin
10. Verhaest & Omey
11. Liu

بیشتر دچار تحصیلات فرانیاز شوند (کاپسادا^۱، ۲۰۲۰؛ سانتیاگو و لا^۲، ۲۰۲۱؛ ایردسیک^۳، ۲۰۱۶). علاوه بر این، خاستگاه اجتماعی در پیش‌بینی خطر تحصیلات فرانیاز در رشته‌های تحصیلی مختلف، متفاوت است (کاپسادا، ۲۰۱۵). برای نمونه، افرادی که در رشته‌های خدمات محور فارغ‌التحصیل می‌شوند، مهارت‌های نرمی که در خانواده می‌آموزند (به‌عنوان مثال مهارت‌های کلامی و استدلال)، بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند. بنابراین، اگر درجات مختلف جهت‌گیری حرفه‌ای در سطح دبیرستان بر انتخاب دانشجویان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه تأثیر داشته باشد، خاستگاه اجتماعی بر خطر تحصیلات فرانیاز فارغ‌التحصیلان دانشگاهی بر حسب رشته تحصیلی و در سراسر جهان و کشورهای با سیستم‌های آموزش متوسطه مختلف، تفاوت خواهد داشت.

مطالعه و بررسی (سانتیاگو و لا، ۲۰۲۱) با عنوان "مدرك تحصیلی یکسان، فرصت‌های برابر؟ اثرات پس‌زمینه آموزشی و اجتماعی^۴ بر تحصیلات فرانیاز در آلمان" نشان داد که پس‌زمینه اجتماعی مستقیماً بر تطابق تحصیل و شغل تأثیر می‌گذارد. به عبارت دیگر شکاف اجتماعی بر آموزش بیش از حد تأثیرگذار است. این شواهد حاکی از آن است که پیشینه اجتماعی فراتر از آموزش بر فرآیندهای تخصیص شغل تأثیرگذار است. به طوری که فرزندان طبقات ممتاز نسبت به فرزندان طبقات کم برخوردار که مدارک تحصیلی یکسانی هم دارند، در بازار کار از منافع و درآمد بیشتری برخوردار هستند. مطالعه (کریمی و همکاران، ۱۳۹۸) با عنوان "نقش حمایت دانشگاهی در شکل‌گیری قصد کارآفرینانه دانشجویان کارشناسی کشاورزی: مقایسه دو دانشگاه بوعلی سینا همدان و سمنگان افغانستان" نشان داد که حمایت دانشگاهی بر قصد کارآفرینانه و پیش‌آیندهای آن در دو کشور فارسی زبان و در حال توسعه کمک می‌کند. به عبارتی هرچه نگرش دانشجویان نسبت به کارآفرینی مثبت‌تر باشد، برای کارآفرینی بیشتر مورد حمایت و تأیید آشنایان و اطرافیان قرار گیرند، کنترل رفتاری بیش‌تری داشته باشند و از حمایت دانشگاهی بهتری برخوردار باشند، قصد کارآفرینانه آن‌ها افزایش خواهد یافت. هم‌چنین، حمایت دانشگاهی با نگرش کارآفرینی، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری رابطه مثبت دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی؛ از نظر گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع پیمایشی و از نظر ماهیت داده‌ها از نوع کمی است. جامعه آماری مورد مطالعه در پژوهش حاضر، فارغ‌التحصیلان دانشگاه ارومیه در مقطع کارشناسی در بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ می‌باشد. با توجه به تعداد متغیرهای مکنون و تعداد سوالات ابزار پژوهش، حداقل حجم نمونه ۶۳۱ نفر تعیین شد که مطابق جدول ۱ نمونه‌ها به تفکیک گروه‌های عمده‌ی آموزشی نسبت به جامعه به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند که به ترتیب گروه فنی مهندسی، ۱۷۰ نفر؛ گروه علوم انسانی، ۳۲۱ نفر؛ گروه علوم پایه، ۶۶ نفر؛ گروه کشاورزی، ۶۹ نفر و هنر، ۵ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

1. Capsada
2. Santiago Vela
3. Erdsiek
4. Educational & Social Background

جدول ۱. مشخصات جمعیت‌شناختی

حجم نمونه	درصد فراوانی	گروه عمده آموزشی
۱۷۰	۲۷	فنی و مهندسی
۳۲۱	۵۱	علوم انسانی
۶۶	۱۰	علوم پایه
۶۹	۱۱	کشاورزی
۵	۱	هنر
۶۳۱		جمع

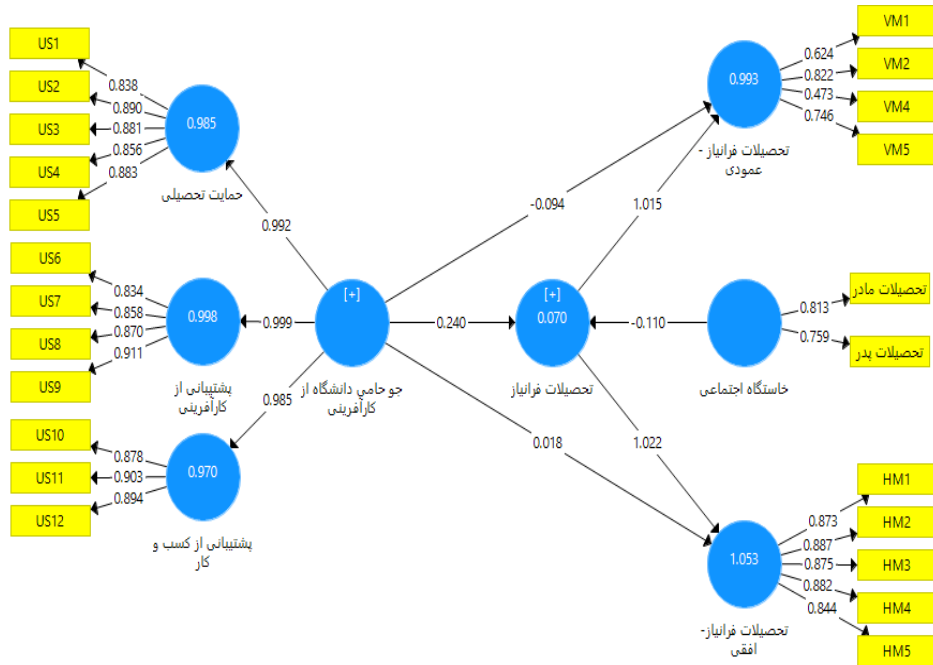
در این تحقیق به منظور سنجش متغیر "جو حامی دانشگاه از کارآفرینی" از پرسشنامه (کرایجنبرینک^۱، ۲۰۱۰) استفاده گردیده است. این پرسشنامه در سه بعد حمایت تحصیلی (سوالات ۱ تا ۵)، پشتیبانی از توسعه مفهوم کارآفرینی (سوالات ۶ تا ۹)، و پشتیبانی از توسعه کسب و کار شغل (سوالات ۱۰ تا ۱۲) در قالب سوالات بسته پاسخ با مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از خیلی کم (۱)، کم (۲)، تاحدی (۳)، زیاد (۴) و خیلی زیاد (۵) درجه‌بندی شده است. به منظور سنجش متغیر "عدم تطابق افقی" از پرسشنامه (چاوادى^۲، ۲۰۲۲) استفاده شده است. این پرسشنامه ۵ گویه دارد که در طیف پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱)، مخالفم (۲)، نظری ندارم (۳)، موافقم (۴) و کاملاً موافقم (۵) درجه‌بندی شده است که پایایی آن توسط چاوادى و همکاران، در پژوهشی که انجام داده‌اند، ۰/۸۷ بدست آمده و تأیید شده است. سنجش متغیرهای "خاستگاه اجتماعی" و "عدم تطابق عمودی-تحصیل-شغل" با پرسشنامه محقق ساخته بوده که روایی آن‌ها به تأیید اساتید راهنما رسیده و ضرایب پایایی به ترتیب ۰/۷۶۳ و ۰/۷۵۴ بدست آمده است. پیش فرض استفاده از مدل‌یابی معادلات ساختاری، اطمینان از کفایت نمونه‌گیری و معنی داری کرویت داده‌ها است. برای این منظور مقادیر کیزر-میر-اولکین^۳ و آزمون بارتلت مورد استفاده قرار گرفت. نتایج این آزمون نشان داد مقدار شاخص "کیزر-میر-اولکین" برابر با ۰/۵ است، در نتیجه می‌توان گفت داده‌های مورد نظر برای آزمون فرضیه‌های مرتبط با تحلیل عاملی مناسب هستند. در نتیجه برای آزمون فرضیه‌ها از مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد. هم‌چنین سطح معنی داری آزمون بارتلت برابر ۰/۰۰۰ می‌باشد. در نتیجه میان متغیرها ارتباط معنی‌داری وجود دارد و شرط لازم برای انجام تحلیل عاملی فراهم شده است.

یافته‌های پژوهش

با توجه به اینکه داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش نرمال نبودند، تجزیه و تحلیل داده‌ها و بررسی روایی سازه ابزارهای پژوهش با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری و با استفاده از نرم‌افزارهای SmartPLS3 و SPSS26 انجام گرفت. حد مطلوب ضرایب مسیر براساس رفرنس آذر و غلام‌زاده (۱۳۹۵)، ۰/۴ و براساس رفرنس (هیر^۴ و همکاران، ۲۰۱۱)، ۰/۷ می‌باشد. همان‌گونه که در شکل‌های ۲ و ۳ قابل مشاهده است مقدار بار عاملی و ضریب معناداری تمامی سوالات با متغیرهای مکنون مربوط به خودشان به ترتیب بیشتر از ۰/۴ و ۱/۹۶ بوده و نشان‌دهنده معناداری ارتباط گویه‌ها و متغیرها است. لازم به ذکر است بارهای عاملی

1. Kraaijenbrink
2. Chavadi
3. Kaiser-Mayer-Olkin
4. Hair

به دست آمده برای گویه‌های "سطح درآمد خانواده"، "طبقه اقتصادی خانواده"، "میزان قیمت مسکن خانواده" و "میزان توانایی مالی برای خرید مسکن" برای متغیر خاستگاه اجتماعی، کمتر از ۰/۴ بودند. بنابراین جهت بهبود شاخص‌ها از مدل حذف شدند.

شکل ۳. ضرایب بارهای عاملی و ضریب تعیین (R^2) تأثیر جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر تحصیلات فرانیاز

نتایج بررسی پایایی متغیرها با بکارگیری شاخص‌های ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی: شاخص پایایی ترکیبی، نشان‌دهنده پایایی مدل اندازه‌گیری است. که حداقل مقدار مطلوب آن ۰/۷ می‌باشد. لازم به ذکر است که مقدار پایایی ترکیبی برای هر سازه اگر بیشتر از ۰/۷ شود، نشان از پایداری درونی مناسب مدل اندازه‌گیری می‌باشد. در جدول ۲، نتایج ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرها گزارش شده است. با توجه به حد مطلوب بیان شده (بالای ۰/۷) برای هر دو معیار (پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ)، نتیجه می‌شود که مقدار ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای تمامی سازه‌های پژوهش مورد قبول می‌باشند. نتایج بررسی روایی همگرا متغیرها با بکارگیری شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE): برای این شاخص حداقل مقدار ۰/۵ در نظر گرفته می‌شود (هالند، ۱۹۹۹). و این بدان معنا است که متغیر پنهان مورد نظر حداقل ۵۰ درصد واریانس قابل مشاهده‌ای خود را تبیین می‌کند. نتایج مربوط به بررسی روایی همگرا (AVE) در جدول ۲ گزارش شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود این معیار برای تمامی متغیرهای تحقیق بیشتر از مقدار بحرانی ۰/۵ بدست آمده و مطلوبیت مدل‌های اندازه‌گیری را تأیید می‌کند.

جدول ۲. نتایج ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی و روایی همگرا با معیار AVE

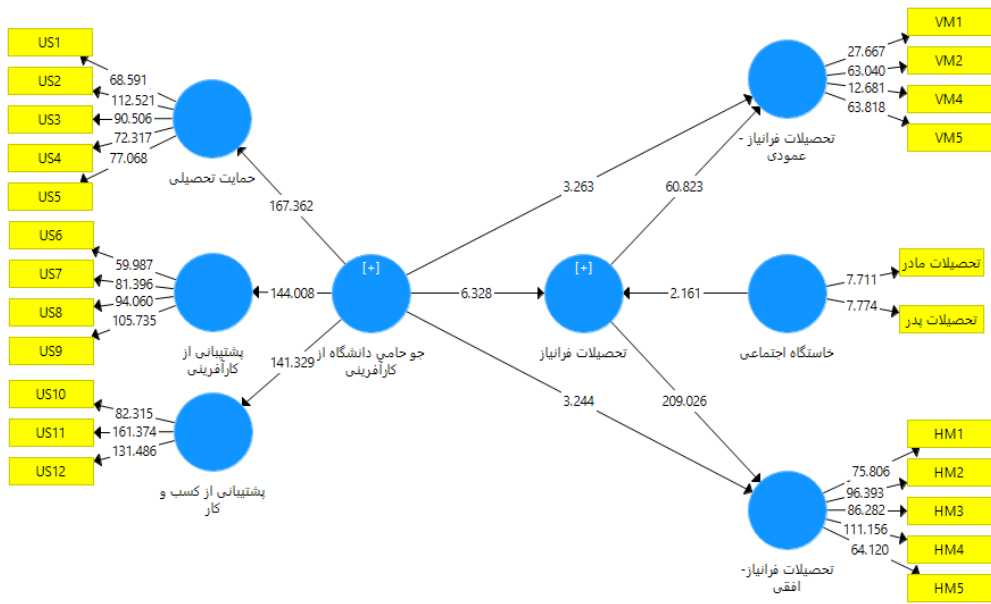
متغیرهای پژوهش	ضریب آلفای کرونباخ	ضریب پایایی ترکیبی	AVE
جو حامی دانشگاه از کارآفرینی	۰/۹۶۶	۰/۹۷۰	۰/۷۲۹
خاستگاه اجتماعی	۰/۷۶۳	۰/۸۹۴	۰/۸۰۸
تحصیلات فرانیاز	۰/۹۱۰	۰/۹۲۸	۰/۵۹۸
تحصیلات فرانیاز- عمودی	۰/۷۵۴	۰/۸۴۵	۰/۵۸۲
تحصیلات فرانیاز- افقی	۰/۹۴۱	۰/۹۵۵	۰/۸۰۹

روایی واگرا^۱ نیز توانایی یک مدل اندازه‌گیری را در میزان افتراق مشاهده‌پذیرهای متغیر پنهان آن مدل با سایر مشاهده‌پذیرهای موجود در مدل می‌سنجد و از طریق آزمون فورنل- لارکر سنجیده می‌شود. روایی واگرا وقتی در سطح قابل قبول است که میزان میانگین واریانس استخراج شده برای هر سازه بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه‌های دیگر (یعنی مربع مقدار ضرایب همبستگی بین سازه‌ها) در مدل می‌باشد. شایان ذکر است که در جدول ۳، مقدار جذر روایی همگرا یا میانگین واریانس استخراج شده متغیرهای مکنون که در خانه‌های موجود در قطر اصلی ماتریس قرار گرفته‌اند از مقدار همبستگی میان آن‌ها که در خانه‌های زیرین و چپ قطر اصلی ترتیب داده شده‌اند بیشتر است. بنابراین می‌توان گفت در مدل تحقیق، متغیرهای مکنون تعامل بیشتری با سؤالات خود نسبت به سازه‌ها (متغیرهای مکنون) دیگر دارند. در نتیجه روایی واگرای مدل در حد مطلوبی می‌باشد.

جدول ۳. نتایج روایی واگرا به روش فورنل و لارکر

متغیرهای مرتبه اول	جو حامی دانشگاه از کارآفرینی	خاستگاه اجتماعی	تحصیلات فرانیاز	تحصیلات فرانیاز- عمودی	تحصیلات فرانیاز- افقی
جو حامی دانشگاه از کارآفرینی	۰/۸۵۴				
خاستگاه اجتماعی	-۰/۰۰۶	۰/۸۹۹			
تحصیلات فرانیاز	۰/۲۲۸	-۰/۰۹۴	۰/۷۷۳		
تحصیلات فرانیاز- عمودی	۰/۱۳۲	-۰/۰۹۴	۰/۶۵۱	۰/۷۶۳	
تحصیلات فرانیاز- افقی	۰/۲۵۱	-۰/۰۸۲	۰/۷۲۱	۰/۶۶۱	۰/۸۹۹

با توجه به شکل ۴، ضریب معناداری تمامی سؤالات مربوط به متغیرهای آشکار و مکنون دارای مقدار t بیشتر از $۱/۹۶$ می‌باشد که در سطح ۹۵% معنی‌دار است. بنابراین فرضیه اول تحقیق مبنی بر تأثیر خاستگاه اجتماعی بر تحصیلات فرانیاز در سطح ۹۵% تأیید می‌شود. همچنین فرضیه‌های دوم، سوم و چهارم تحقیق مبنی بر تأثیر جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر تحصیلات فرانیاز و تحصیلات فرانیاز در دو بعد عمودی و افقی در سطح ۹۵% تأیید می‌شود.

شکل ۴. ضریب معناداری سؤالات با متغیرهای مکنون مربوط به خودشان

ضرایب معناداری t و ضرایب مسیر بین متغیرها در جدول ۴ آمده است. مقدار ملاک جهت معناداری روابط بین متغیرها ۱/۹۶ می باشد.

جدول ۴. ضرایب مسیر استاندارد شده و مقدار t

نتیجه	سطح معناداری	مقدار t	مسیرهای موجود در مدل
تأیید	۰/۰۰۰	۶/۳۲۸	تحصیلات فرانیاز ← جو حامی دانشگاه از کارآفرینی
تأیید	۰/۰۰۰	۳/۲۶۳	تحصیلات فرانیاز- عمودی ← جو حامی دانشگاه از کارآفرینی
تأیید	۰/۰۰۰	۳/۲۴۴	تحصیلات فرانیاز- افقی ← جو حامی دانشگاه از کارآفرینی
تأیید	۰/۰۰۰	۲/۱۶۱	تحصیلات فرانیاز ← خاستگاه اجتماعی

نتایج جدول ۴ نشان می دهد که تمامی روابط معنی دار می باشد. ضرایب و متغیرهای وابسته در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵. ضرایب و متغیرهای وابسته

Q^2	R^2	متغیرهای وابسته مدل
۰/۰۳۴	۰/۰۶۰	تحصیلات فرانیاز
۰/۳۹۶	۰/۷۲۳	تحصیلات فرانیاز- عمودی
۰/۶۹۳	۰/۹۱۶	تحصیلات فرانیاز- افقی

ضرایب تعیین^۱ بیانگر تأثیر متغیر برون‌زا بر متغیر درون‌زا و شاخص Q^2 استون و گیسر^۲، قدرت پیش‌بینی مدل در متغیرهای وابسته را مشخص می‌کند. مقدار ضریب تعیین تحصیلات فرانیاژ- عمودی و تحصیلات فرانیاژ- افقی به ترتیب برابر ۰/۹۹۳ و ۱/۰۵۳ می‌باشد. لذا می‌توان نتیجه گرفت که ۹۹/۳ درصد از تحصیلات فرانیاژ- عمودی و ۱/۰۵ درصد از تغییرات تحصیلات فرانیاژ- افقی توسط متغیرهای مربوط به خود تبیین می‌شود و مابقی واریانس آن‌ها وابسته به سایر عوامل و متغیرهایی هست که در مدل نیامده است. مقدار در مورد تمامی سازه‌های درون‌زا، سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را به‌عنوان قدرت پیش‌بینی کم، متوسط و قوی تعیین می‌کند. مقدار تحصیلات فرانیاژ (۰/۰۳۴)، تحصیلات فرانیاژ- عمودی (۰/۳۹۸) و تحصیلات فرانیاژ- افقی (۰/۶۹۴) مثبت و در سطح قابل قبولی قرار گرفته است. لذا مدل ترسیم شده به خوبی توانسته تغییرات متغیرهای مذکور را برآورد کند. به کمک معیار می‌توان میزان اندازه اثر یک متغیر برون‌زا را بر روی یک متغیر درون‌زا در مدل معادلات ساختاری سنجش نمود. مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب نشان از اندازه تأثیر کوچک، متوسط و بزرگ یک سازه بر سازه دیگر است. در جدول ۶، ضرایب در هر یک از مسیرهای موجود در تحقیق برای متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۶. ضرایب متغیرهای پژوهش

f^2	مسیرهای موجود در تحقیق
۰/۰۵۵	تحصیلات فرانیاژ ← جو حامی دانشگاه از کارآفرینی
۰/۰۱۵	تحصیلات فرانیاژ- عمودی ← جو حامی دانشگاه از کارآفرینی
۰/۰۱۴	تحصیلات فرانیاژ- افقی ← جو حامی دانشگاه از کارآفرینی
۰/۰۰۹	تحصیلات فرانیاژ ← خاستگاه اجتماعی

با توجه به شکل‌های ۳ و ۴ مشاهده می‌شود خاستگاه اجتماعی تأثیر منفی و معناداری بر تحصیلات فرانیاژ دارد ($P < ۰/۰۱$, $t = ۲/۱۶۱$). به عبارت دیگر به هر میزان خاستگاه اجتماعی افراد ارتقا یابد، براساس خروجی مدل این پژوهش، تحصیلات فرانیاژ کاهش می‌یابد. هم‌چنین جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر تحصیلات فرانیاژ تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد ($P < ۰/۰۱$, $t = ۶/۳۲۸$). نتایج این تحقیق نشان داد بین جو حامی دانشگاه از کارآفرینی و تحصیلات فرانیاژ عمودی، رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد ($t = ۳/۲۶۳$, $P < ۰/۰۱$). و در نهایت بین جو حامی دانشگاه از کارآفرینی و تحصیلات فرانیاژ افقی، رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($t = ۳/۲۴۴$, $P < ۰/۰۱$). لذا براساس خروجی مدل پژوهش می‌توان اذعان نمود در جامعه آماری این تحقیق، در صورت ارتقاء سطح حمایت‌های دانشگاه از کارآفرینی، تحصیلات فرانیاژ عمودی کاهش و تحصیلات فرانیاژ افقی یا عدم تطابق رشته تحصیلی با مشاغل بازار کار افزایش می‌یابد. به‌منظور برازش کلی مدل، از معیار نیکویی برازش استفاده شد. نتایج برازش کلی مدل با معیار GOF در جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۷. نتایج برازش کلی مدل با معیار GOF

R^2	(Communalities)	$GOF = \sqrt{((Communalities) \times (R^2))}$
۰/۵۶۶	۰/۷۰۵	۰/۵۳۰

در خصوص معیار نیکویی برازش سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵، ۰/۳۶ به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی

۱. ضریب تعیین با نماد نشان داده می‌شود.

۲. توسط استون و گیسر (۱۹۷۵) معرفی شده است Q^2 شاخص

معرفی شده است. یافته‌های تحقیق حکایت از آن دارد که مقدار GOF (۰/۵۳۰) بیشتر از ۰/۳۶ بدست آمده که برازش قوی مدل را نشان می‌دهد.

بحث و نتیجه‌گیری

مسئله محوری در این پژوهش پاسخگویی به این سوال است که چگونه خاستگاه اجتماعی خانواده و جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر نتایج بازار کار فارغ‌التحصیلان در اشتغال و به‌طور خاص، احتمال تحصیل بیش از حد تأثیر می‌گذارد؟ تحقیقات نشان می‌دهد پیشینه اجتماعی افراد به‌طور غیرمستقیم عاداتی مانند مطالعه مشتاقانه که بار فرهنگی آن‌ها را افزایش می‌دهد را ایجاد می‌کند و توسعه مهارت‌ها را از طریق تحصیل با کیفیت بالاتر تسهیل می‌کند. علاوه بر این، برخورداری از خاستگاه اجتماعی بالاتر موجب می‌شود افراد در زمان ورود به بازار کار و انتخاب شغل، قابلیت‌ها و ویژگی‌های خاص اجتماعی خود را که در هنگام استخدام پرسنل ارزشمند است، به کارفرمایان ارائه نمایند (بوکدی و همکاران، ۲۰۱۴؛ ویلیامز و کانل، ۲۰۱۰؛ زامودیو و لیچر، ۲۰۰۸). تعلق به طبقات اجتماعی پایین و نیاز به کسب درآمد به دلیل عدم امکان کسب درآمد از محیط خانوادگی، می‌تواند افراد را در دوران تحصیل به سمت کار سوق دهد (روسگا و همکاران، ۲۰۱۴). و با توجه به احتمال تمام شدن درآمد اندکی که این افراد دارند، ممکن است آن‌ها را به سمت مشاغلی سوق دهد که با سطح تحصیلات آن‌ها همخوانی ندارد (باکرو و روسگا، ۲۰۲۰). هم‌چنین تحقیقات نشان می‌دهد فرزند پدري با تحصیلات عالی در مقایسه با فرزندى که پدرش فقط تحصیلات متوسطه را گذرانده است، درآمدی حداقل به میزان ۲۰ درصد یا بیشتر کسب می‌کند (آی استات^۱، ۲۰۲۲). علاوه بر این، به نظر می‌رسد خانواده‌هایی با خاستگاه اجتماعی بالا قادر به ایجاد یک شبکه ایمنی هستند که از فرزندان بدون در نظر گرفتن سطح تحصیلات، در برابر جابجایی و تحرک اجتماعی رو به پایین محافظت می‌کند (بالارینو، ۲۰۱۶). بنابراین، رشته‌های تحصیلی تحت تأثیر گزینش اجتماعی قرار می‌گیرند و این بدان معناست که برنامه‌های آموزشی مختلف نشانگر مهارت‌های متفاوتی در بازار کار است. این واقعیت که پدر یا مادر در شغلی کار می‌کند که با تحصیلات فرزندان مطابقت دارد، بهبود بیشتر دانش و مهارت‌های مرتبط با شغل را در فرزندان تسهیل می‌کند و بنابراین، ممکن است احتمال ابتلای بعدی به تحصیلات فرانیاز را کاهش دهد. به عبارت دیگر افرادی که به طبقه و خاستگاه اجتماعی بالاتری تعلق دارند کمتر دچار مشکل تحصیلات فرانیاز می‌شوند.

نتایج پژوهش حاکی از آن بود که خاستگاه اجتماعی تأثیر منفی و معناداری بر تحصیلات فرانیاز دارد ($P < 0/01$ ، $t = 2/161$). این نتیجه همراستا با پژوهش‌های (ریزی^۲، ۲۰۲۳)، (کاپسادا^۳، ۲۰۲۴) و (باکرو و روسگا^۴، ۲۰۲۰) می‌باشد. به عبارت دیگر افرادی که به طبقات و خاستگاه اجتماعی بالاتر تعلق دارند کمتر دچار مشکل تحصیلات فرانیاز می‌شوند.

برنامه‌های آموزش کارآفرینی تاب آوری افراد را افزایش می‌دهد و در نتیجه جایگزین جذابی برای آموزش آکادمیک کلاسیک است (دونلون^۵ و همکاران، ۲۰۱۴). هدف دیگر این پژوهش، تجزیه و تحلیل رابطه بین جو حامی دانشگاه از کارآفرینی و تحصیلات فرانیاز در شغل پس از فارغ‌التحصیلی بوده است. نتایج پژوهش نشان داد جو حامی دانشگاه از کارآفرینی بر تحصیلات فرانیاز تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد ($P < 0/01$ ، $t = 6/328$). و بین جو حامی دانشگاه از کارآفرینی و تحصیلات فرانیاز عمودی، رابطه

1. Baquero & Ruesga
2. ISTAT
3. Rizzi
4. capsada
5. Baquero & Ruesga
6. Donnellon

منفی و معنی‌داری وجود دارد ($t=۳/۲۶۳$ ، $P<۰/۰۱$)، و در نهایت بین جو حامی دانشگاه از کارآفرینی و تحصیلات فرانیاز افقی، رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($t=۳/۲۴۴$ ، $P<۰/۰۱$)، این نتایج همسو با یافته‌های تحقیقات (لی یو و همکاران، ۲۰۲۱)، (لیائو، ۲۰۲۲)، (ماهیشواری و خا، ۲۰۲۲)، (لی یو و همکاران، ۲۰۲۲)، (لاگوئیا گونزالز و همکاران)، (چن، ۲۰۲۴) و (کریمی و همکاران، ۱۳۹۸) در خصوص تأثیر حمایت‌های دانشگاهی از کارآفرینی بر تقویت مهارت‌های کارآفرینانه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی است. نتایج تحقیقات برای ۱۸ کشور OECD^۱ نشان می‌دهد که مهارت‌های کارآفرینی که به‌عنوان "پوشش و جستجو"^۲، "روابط اجتماعی و ارتباطات"^۳ و "ارزیابی و قضاوت"^۴ تعریف می‌شود، احتمال تحصیل بیش از حد را در میان فارغ‌التحصیلان دانشگاهی کاهش می‌دهد. بنابراین می‌توان گفت فارغ‌التحصیلانی که دارای مهارت‌های کارآفرینی هستند، برای تطبیق با شرایط بازار کار و محیط‌های اقتصادی که به سرعت در حال تغییر هستند، آمادگی بهتری خواهند داشت و در زمینه انتخاب شغل مناسب و متناسب با تحصیلات دانشگاهی خود، کارآیی بالاتری دارند. لذا افرادی که دارای سطوح بالایی از مهارت‌های کارآفرینی هستند، نسبت به فرصت‌های شغلی هوشیارتر عمل می‌کنند. لذا این افراد پس از ارائه یک فرصت شغلی در بازار کار، قادرند راحت‌تر تشخیص دهند که آیا فرصت شغلی مورد نظر با تحصیلات و مهارت‌های آن‌ها انطباق دارد یا خیر و در نتیجه خواهند توانست در انتخاب شغل مورد نظر خود به تطابق بهتر و بهره‌وری بالاتری دست یابند (کوسل^۵ و همکاران، ۲۰۱۶). در نتیجه می‌توان اذعان نمود فارغ‌التحصیلانی که در محیط دانشگاهی مهارت‌های کارآفرینی را کسب نموده‌اند نسبت به همتایان خود که از آموزش‌ها و مهارت‌های کارآفرینی برخوردار نبوده‌اند، قادر به انطباق و شکوفایی در بازار کار برای جلوگیری از افتادن در دام تحصیلات فرانیاز هستند.

با توجه به نتایج به دست آمده و به‌منظور کاهش احتمال بروز پدیده تحصیلات فرانیاز در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاهی پیشنهاد می‌گردد سیاست‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در جهت کاهش نابرابری‌های اجتماعی و برقراری عدالت اجتماعی صورت پذیرد تا حتی‌المقدور اختلاف طبقاتی بین اقشار جامعه و به‌ویژه دانشجویان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی کمتر گردد و در نهایت تمام فارغ‌التحصیلان دانشگاهی دارای انتخاب‌ها و فرصت‌های شغلی برابر باشند و کمتر دچار تحصیلات فرانیاز شوند. هم‌چنین پیشنهاد می‌گردد آموزش کارآفرینی بیشتر با هدف تقویت مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه تقویت شود که به فارغ‌التحصیلان اجازه می‌دهد انعطاف‌پذیر، حل‌کننده مشکل، نوآور و سازگار با موقعیت‌های جدید باشند که اغلب مورد تقاضای کارفرمایان است (پلوا^۶ و همکاران، ۲۰۱۵). برای این منظور دانشگاه‌ها باید همکاری نزدیک‌تر با بازار کسب و کار را در میان اعضای هیئت علمی خود ترویج دهند. که این امر موجب ارائه آموزش‌های بیشتر با هدف توسعه مهارت‌های کارآفرینی در بین دانشجویان خواهد شد. (پلوا و همکاران، ۲۰۱۵).

همزمان با آموزش مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه‌ها و تقویت جو حامی دانشگاه از کارآفرینی، بایستی سیاست‌گذاری برای سرمایه‌گذاری در فن‌آوری‌ها و نوآوری‌های جدید در بازار کار انجام شود تا مشاغل و بازار کار بتوانند جمعیت رو به رشد فارغ‌التحصیلان دانشگاهی بسیار ماهر و با انگیزه بالا را در

1. Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD) سازمان همکاری اقتصادی و توسعه

است. به عنوان باشگاه کشورهای ثروتمند، مرکز پژوهشی، موسسه نظارتی و دانشگاه غیر آکادمیک یاد می‌شود که مقر آن در پاریس

2. scanning & search

3. association & connection

4. evaluation & judgement

5. Kucel

6. Plewa

شغل‌های متناسب با سطح تحصیلات و مهارت‌هایشان جذب نمایند (دانلون^۱ و همکاران، ۲۰۱۴). جو حامی دانشگاه از کارآفرینی و تقویت آموزش‌ها و مهارت‌های کارآفرینی در دانشگاه به‌عنوان راهی برای آماده‌سازی فارغ‌التحصیلان برای رویارویی بهتر با مشکلات بازار کار است. به‌ویژه، این مهارت‌ها برای آن دسته از فارغ‌التحصیلانی که پس از اتمام تحصیلات خود کسب و کاری ایجاد نمی‌کنند، اما به دنبال استخدام هستند نیز مفید است (کوسل و همکاران، ۲۰۱۶).

سپاس‌گزاری

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری رشته مدیریت آموزش عالی دانشگاه ارومیه است. نویسندگان این مقاله از حمایت‌های همکاران دانشگاهی در بخش‌های مختلف دانشگاه ارومیه کمال سپاس و قدردانی را دارند.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافی در انتشار این مقاله وجود ندارد.

منابع

- Acuña-Duran, E., Pradenas-Wilson, D., Oyanedel, J. C., & Jalon-Gardella, R. (2021). Entrepreneurial intention and perceived social support from academics-scientists at Chilean universities. *Frontier in Psychology*, 12, 682632.
- Anjum, T., Amoozegar, A., Farrukh, M., & Heidler, P. (2023). Entrepreneurial intentions among business students: The mediating role of attitude and the moderating role of university support. *Education + Training*, 65(4), 587–606.
- Azar, A. & Gholamzadeh, R. (2015). Structural Equation Modeling: Partial Least Squares (PLS-SEM), Negah Danesh Publications, first edition. (In Persian)
- Bagheri, M. & Kayani, M. (2015). Identifying the position of the university in education and promoting students' entrepreneurial abilities based on the fuzzy screening approach. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 22(4), 43-67. (In Persian)
- Ballarino, G., Barone, C., & Panichella, N. (2016). Origini sociali e occupazione in Italia. *Rassegna italiana di sociologia*, 57(1), 103-134.
- Baquero, j. (2022). OVEREDUCATION AND OVERSKILLING: THE INFLUENCE OF SOCIAL BACKGROUND ON JOB PLACEMENT, *REVISTA DE ECONOMÍA MUNDIAL* 61, 2022, 215-235
- Baquero J. & Ruesga S.M. (2020). University Student's Employment and Labor Insertion. *Revista de Educación* 390: 31-55. DOI: 10.4438/1988-592XRE- 2020-390-464.
- Barone, C., & Ortiz, L. (2011). Overeducation among European University Graduates: a Comparative Analysis of its Incidence and the Importance of Higher Education Differentiation. *Higher Education* 61(3): 325-337. DOI: 10.1007/s10734-010-9380-0
- Bernardi, F., & Ballarino, G. (2016). Education as the Great Equalizer: a Theoretical Framework. In Bernardi, F., Ballarino, G. (eds) *Education, Occupation and Social Origin*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781785360459>
- Bukodi, E., Erikson, R., & Goldthorpe, J. H. (2014). The Effects of Social Origins and Cognitive Ability on Educational Attainment: Evidence from Britain and Sweden. *Acta Sociológica*

57(4): 293-310. <https://doi.org/10.1177/0001699314543803>

- Burris, V. (1983). The social and political consequences of overeducation. *American Sociological Review*, 48(4), 454–467.
- Capsada-Munsech, Q (2015) The role of social origin and field of study on graduates' overeducation: The case of Italy. *Higher Education* 69(5): 779–807.
- Capsada-Munsech, Q.(2017). Overeducation: Concept, theories, and empirical evidence. John Wiley & Sons Ltd., 1-17
- Capsada-Munsech Q (2020) Overeducation, skills and social background: The influence of parental education on overeducation in Spain. *Compare: A Journal of Comparative and International Education* 50(2): 216–236.
- Capsada-Munsech, Q.(2024). Do secondary education systems influence the overeducation risk of university graduates? A cross national analysis by field of study and social background, *International Journal of Comparative Sociology*, Vol. 65(1) 63-89.
- Chavadi, C. A., Sirothiya, M., & MR, V. (2022). Mediating role of job satisfaction on turnover intentions and job mismatch among millennial employees in Bengaluru. *Business Perspectives* ۱۰۰(۱), ۷۹)and Research, ۱۰
- Chen, H. (2024). Exploring the Influence of Proactive Personality on Entrepreneurial Intention: The Mediating Role of Entrepreneurial Attitude and Moderating Effect of Perceived Educational Support Among University Students. *Sage Journals*, January-March, 1–14. DOI: 10.1177/21582440241233379
- Chuang, Y. & Liang, C. (2022). Overeducation and skill mismatch of university graduates in Taiwan, John Wiley & Sons Ltd, 26:1693–1712.
- Collins, R. (1979). The credential society: An historical sociology of education and stratification. New York Academic Press.
- Collins, R. (2011). Credential Inflation and the Future of Universities. *Italian Journal of Sociology of education*, 2, 228-251.
- Conroy, T. & Watson, P.(2023). Overeducation, natural amenities, and entrepreneurship, *Small Business Economics*, Springer, vol. 61(3), pages 1111-1131.
- Dertomi, A., Salimifar, M., & Malek A., S. S. (2016). Overeducation in Iran's labor market. *Economic and Regional Development Research Quarterly*, twenty-fourth year, new period, number 14. (In Persian)
- Donnellon, A., Ollila, S. & Middleton, K. W. (2014). Constructing entrepreneurial identity in entrepreneurship education, *The International Journal of Management Education*, 12, pp. 490–499.
- Duncan, G., & Hoffman, S. (1981) The incidence and wage effects of overeducation; *Economics of Education Review*, 1: 75–86.
- Ebrahimi, M., Qolizadeh, A.A., & Alipour, A. (2012). The relationship between education level and occupation in Iran: the application of the Verdugo-Verdugo model. *Economic research quarterly*. Year 15, number 2. (In Persian)
- Erdsiek D (2016) Overqualification of graduates: Assessing the role of family background. *Journal for Labour Market Research* 49(3): 253–268.
- Fetters, M., Greene, P. G., & Rice, M. P. (Eds.). (2010). The development of university-based entrepreneurship ecosystems: Global practices. Edward Elgar Publishing.
- Freeman, R. (1976). The overeducated American. Academic Press.
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. *Journal of Marketing theory and Practice*, 19(2), 139-152.
- Hällsten, M. (2013). The Class-Origin Wage Gap: Heterogeneity in Education and Variations

- across Market Segments. *The British Journal of Sociology*, 64(4), 662-690. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12040>
- Giancola, O., & Salmieri, L. (2020). *Sociologia delle disuguaglianze. Teorie, metodi, ambiti*. Roma: Carocci Editore.
- Gholamian, A. (2008). Investigating the relationship between educational inequality and social stratification with the academic performance of middle school students in Tabriz city, Master's degree thesis, Urmia University. (In Persian)
- Giancola, O., & Salmieri, L. (2021a). Dropping Out, Getting Poor? Early-School Leavers and Economical Entrapments. Proceedings of the 2nd International Conference of the Journal Scuola Democratica. REINVENTING EDUCATION VOLUME ICitizenship, Work and The Global Age, 797-809.
- Giancola, O., & Salmieri, L. (2021b). Educational poverty in Italy. An analysis of educational inequalities from teenage to preadult life. *Sociologies of Education*.
- Hashemian E., M. (1991). the income effect of education, Master's thesis in economics, Isfahan University (In Persian)
- Hulland, J. (1999). Use of partial least squares (PLS) in strategic management research: A review of four recent studies. *Strategic management journal*, 195-204.
- ISTAT. (2022). Rapporto Annuale 2022. *La situazione del Paese*.
- Karimi, S. & Sepahvand, F. & Makreet, A.S. (2020). The Role of Perceived University Support in the Formation of Undergraduate Agriculture Students' Entrepreneurial Intentions: Comparing Bu-Ali Sina and Samangan Universities. *Journal of Agricultural Education Administration Research*, No 51. 108-125. (In Persian)
- Kraaijenbrink, J., Bos, G., & Groen, A. (2010). What do students think of the entrepreneurial support given by their universities? *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 9(1), 110–125. <https://doi.org/10.1504/IJESB.2010.029512>
- Kucel, A. & Robert, P. & Buil, M. & Masferrer, N. (2016). Entrepreneurial Skills and Education-Job Matching of Higher Education Graduates. *European Journal of Education*, Vol. 51, No. 1, DOI: 10.1111/ejed.12161
- Lagúa González, A., Jaén, I., Topa, G., & Moriano, J. (2019). University environment and entrepreneurial intention: the mediating role of the components of the theory of planned behaviour. *Revista de Psicología Social*, 34 (1), 137-167.
- Liao, S., Javed, H., Sun, L., & Abbas, M. (2022). Influence of entrepreneurship support programs on nascent entrepreneurial intention among university students in China. *Frontier in Psychology*, 13, 955591.
- Liu, Y. & Yin, L. & Guo, J.(2021). The quality of higher education: Where should higher education funding go? ; *Finance Research Letters* 41-101824
- Liu, M. & Gorgievski, M.J. & Qi, J. & Pass, F. (2022). Perceived university support and entrepreneurial intentions: Do different students benefit differently? *Studies in Educational Evaluation*, 73 (2022) 101150. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2022.101150>
- Lu, G., Song, Y., & Pan, B. (2021). How University Entrepreneurship Support Affects College Students' Entrepreneurial Intentions: An Empirical Analysis from China. *Sustainability*, 13(6), 3224.
- Lucas, R. E. Jr. (1978). On the size distribution of business firms. *The Bell Journal of Economics*. <https://doi.org/10.2307/3003596>.
- Lucas, S. R. (2001). Effectively maintained inequality: Education transitions, track mobility, and social background effects. *The American Journal of Sociology*, 106(6), 1642–1690.
- Maheshwari, G., & Kha, K. L. (2022). Investigating the relationship between educational

- support and entrepreneurial intention in Vietnam: The mediating role of entrepreneurial self-efficacy in the theory of planned behavior. *The International Journal of Management Education*, 20, 100553.
- McQuaid, R. W., & Lindsay, C. (2005). The Concept of Employability. *Urban Studies*, 42(2), 197-219. <https://doi.org/10.1080/0042098042000316100>
- Moghadam, F., Parsa, A. & Mehralizadeh, Y. (2019). The impact of master's degree curricula in educational sciences on the development of job skills, job expectations, and employment opportunities of graduates of these fields. *Jurnal of higher education curriculum Studies*, Vol.11, No.21,201 -226(In Persian)
- Naderi, A. (2008). Evaluating the effects of selection and endogeneity issues on training efficiency: a comparative analysis. *Iranian Economic Research Quarterly*, 10th Year, Number 34, Spring, pp. 1-29 (In Persian)
- Nordin, M., Persson, I., & Rooth, D.-O. (2010). Education-occupation mismatch: Is there an penalty? *Economics of Education Review*, 29(6), 1047-1059. income
- Ortiz, L., & Kucel, A. (2008). Do Fields of Study Matter for Over-education? The Cases of Spain and Germany. *International Journal of Comparative Sociology*, 49(4-5), 305-327. <https://doi.org/10.1177/0020715208093079>
- Plewa, C., Gala N-Muros, V. & Davey, T. (2015) Engaging business in curriculum design and delivery: a higher education institution perspective, *Higher Education*, 70, pp. 35–53.
- Pensiero, N., Giancola, O., & Barone, C. (s.d.). 2019). Socioeconomic Inequality and Student Outcomes in Italy. In L. Volante, S. V. Schnepf, J. Jerrim, & D. A. Klinger, Socioeconomic Inequality and Student Outcomes - Cross-National Trends, Policies, and Practic.
- Perales, I. M., & Gil-Hernández, C. J. (2015). Origen social y sobreeducación en los universitarios españoles: ¿es meritocrático el acceso a la clase de servicio? *Revista Española de Investigaciones Sociológicas (REIS)*, 150(1), 89-111. DOI: 10.5477/cis/reis.150.89.
- Pratesi, M., Quattrociocchi, L., Bertarelli, G., Gemignani, A., & Giusti, C. (2021). "Spatial distribution of multidimensional educational poverty in Italy using small area estimation.". *Social Indicators Research* 156.2, 563-586.
- Qazi, Z., Qazi, W., Raza, S. A., & Yousufi, S.Q. (2022). Investigating women's entrepreneurial intention: The moderating role of family support. *ASR: CMU Journal of Social Sciences and Humanities*, 9(1), e2022003.
- Rivera, A. (2012). Hiring as Cultural Matching: The Case of Elite Professional Service Firms. *American Sociological Review*, 77: 999-1022. <https://doi.org/10.1177/0003122412463213>
- Rizzi, F. (2023). Education Levels as a Dependent and Independent Variable: An Analysis of the Relationships Between Social Origins, Education Attained, and Employment Outputs in the Italian Case, Doctoral School in Social and Economics Sciences, Sapienza, University of Roma, N.15.
- Robst, J. (2007a). Education and job match: The relatedness of college major and work. *Economics of Education Review*, 26(4), 397-407.
- Ruesga, S.M., Da Silva, J. & Monsueto, S.E. (2014). Estudiantes universitarios, experiencia laboral y desempeño académico en España. *Revista de Educación* 365 (Julio-septiembre 2014): 67-95. DOI: 10.4438/1988- 592X-RE-2014-365-265
- Santiago Vela A (2021) Same degree, same opportunities? Educational and social background effects on overeducation in Germany. *Social Sciences* 10(8): 315.
- Shi, L., Yao, X., & Wu, W. (2019). Perceived university support, entrepreneurial self-efficacy, heterogeneous entrepreneurial intentions in entrepreneurship education: The moderating role of the Chinese sense of face. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 12(2),

205–230.

- Sicherman, N. (1991): “Overeducation” in the Labor Market, *Journal of Labor Economics* 9(2), 101-122.
- Sloane, P.J., Battu, H., & Seaman, P.T. (1999): Overeducation, undereducation and the British Labour market, *Applied Economics* 31(11), 1437-1453.
- The Princeton Review (2021). Top Undergrad & Grad Schools for Entrepreneurship Studies for 2021. The Princeton Review, New York, USA. <https://www.princetonreview.com/press/top-entrepreneurial-press-release/>
- Thomsen, J. P. (2015). Maintaining inequality effectively? Access to higher education programmes in a universalist welfare state in periods of educational expansion 1984–2010. *European Sociological Review*, 31(6), 683–696.
- Torche, F. (2013). Is a college degree still the great equalizer? Intergenerational mobility across levels of schooling in the United States. *American Journal of Sociology*, 117(3), 763–807.
- Tsai, Y. (2010) Return to overeducation: A longitudinal analysis of the U.S.; *Economics of Education Review*, 29: 606-617.
- Tsang, C., & Levin, M. (1985) The Economics of Overeducation; *Economics of Education Review* 4(2): 93-104.
- van de Werfhorst, H. G. (2002). A detailed examination of the role of education in intergenerational social-class mobility. *Social Science Information*, 41(3), 407–438.
- Verdugo, R., & Verdugo, N. (1989) The impact of surplus schooling on earnings: some additional findings; *Journal of Human Resources*, 24: 629-643.
- Verhaest, D. and Omey, E. (2012) Overeducation, undereducation and Earnings: Further Evidence on the Importance of Ability and Measurement Error Bias; *Journal of Labor Research*, 33(1): 76-90.
- Walter, A., Auer, M., & Ritter, T. (2006). The impact of network capabilities and entrepreneurial orientation on university spin-off performance. *Journal of business venturing*, 21 (4), 541-567.
- Walter, S. G., Parboteeah, K. P., & Walter, A. (2013). University departments and self-employment intentions of business students: A cross-level analysis. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 37(2), 175–200.
- Williams, C. L., & Connell, C. (2010). “Looking Good and Sounding Right” Aesthetic Labour and Social Inequality in the Retail Industry. *Work and Occupations*, 37(3), 349-377. <https://doi.org/10.1177/0730888410373744>
- Yang, K. M., Tang, J., Donbesuur, F., & Adomako, S. (2023). Institutional support for entrepreneurship and new venture internationalization: Evidence from small firms in Ghana. *Journal of Business Research*, 154, 113360.
- Yi, G. (2021). From green entrepreneurial intentions to green entrepreneurial behaviors: The role of university entrepreneurial support and external institutional support. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 17, 963–979.
- Zamudio, M. M., & Lichter, M. I. (2008). Bad Attitudes and Good Soldiers: Soft Skills as a Code for Tractability in the Hiring of Immigrant Latina/os over Native Blacks in the Hotel Industry. *Social Problems*, 55(4), 573-589. <https://doi.org/10.1525/sp.2008.55.4.573>